

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

30 червня 2026 року № 197- од

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти

**«ПРАКТИЧНИЙ ПСИХОЛОГ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: СУЧАСНІ
ВИКЛИКИ ТА ПРОФЕСІЙНА СТІЙКІСТЬ»**

Рівне – 2026

Розробники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Абрамович Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти; Голубюк Ю. В., старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: удосконалення професійних компетентностей практичних психологів закладів освіти щодо психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу, створення безпечного й інклюзивного середовища та професійного зростання.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1437). Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) за темою «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.10.2025 № 1415).

Термін дії програми: з 30.06.2026 до 29.06.2031 року.

Рецензенти:

Мельник Юлія, завідувач навчально-методичного кабінету психологічної служби Рівненського обласного інститут післядипломної педагогічної освіти

Маркович Галина, практичний психолог Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дубенської міської ради

© Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Психологічна служба у системі освіти України динамічно розвивається як цілісна структура, яка забезпечує психолого-соціальний супровід учасників освітнього процесу та сприяє формуванню безпечного, інклюзивного, психологічно комфортного середовища в закладах освіти.

Сучасний етап розвитку психологічної служби визначають ключовими напрямами, що передбачають професійне зростання фахівців: удосконалення системи підвищення кваліфікації, запровадження інноваційних практик, супервізійна підтримка, участь у міжнародних проєктах і програмах.

Інституційне оновлення: оновлення нормативно-правової бази, розвиток цифрових сервісів та електронного документообігу.

Розширення функціоналу психологічної служби: посилення ролі у сфері психічного здоров'я, кризового реагування, роботи з внутрішньо переміщеними особами та членами їхніх родин, дітьми, які набули травматичного досвіду, а також підтримки педагогічного колективу.

Міжвідомча взаємодія: посилення співпраці з органами охорони здоров'я, соціального захисту, юстиції, правоохоронними органами, громадськими та міжнародними організаціями.

Розроблення та впровадження програм превентивного спрямування: профілактика булінгу, насильства, суїцидальної поведінки, формування безпечного освітнього середовища.

Цифровізація: використання онлайн-платформ для консультування, навчання, ведення документації та здійснення моніторингу психоемоційного стану здобувачів освіти.

Період дії воєнного стану в Україні суттєво активізував розвиток та роль психологічної служби у системі освіти України, зокрема в напрямі кризового консультування, першої психологічної допомоги, збереження психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Впроваджено національні програми «Ти як?», «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі».

У майбутньому розвиток психологічної служби у системі освіти України орієнтовано на інтеграцію найкращих міжнародних практик, вдосконалення стандартів діяльності фахівців, підвищення статусу професії, а також на забезпечення системного, комплексного підходу до збереження та зміцнення психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Освітня програма для підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти розроблена на основі сучасної державної освітньої політики, стратегії реформування освіти, Концепції «Нова українська школа, Положення про психологічну службу у системі освіти України, професійного стандарту

«Практичний психолог закладу освіти», а також із урахуванням ключових напрямів розвитку психологічної служби.

Актуальність програми полягає у необхідності підготовки практичного психолога до реалізації освітньої політики держави шляхом опанування новітніми практиками, технологіями, методиками, методами, формами професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів та з урахуванням суспільних викликів.

Цільова група: практичні психологи закладів освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: до викладання за освітньою програмою залучаються викладачі, які мають відповідну фахову освіту за спеціальністю та кваліфікацію.

Форма підвищення кваліфікації: очна (з використанням технологій дистанційного навчання).

Мета підвищення кваліфікації: забезпечення професійного розвитку практичних психологів закладів освіти шляхом удосконалення раніше набутих та набуття нових професійних компетентностей, необхідних для ефективного здійснення психологічної профілактики, діагностики, консультування та психологічного супроводу учасників освітнього процесу, створення і підтримки психологічно безпечного та інклюзивного освітнього середовища, надання психосоціальної підтримки в умовах сучасних викликів, професійної взаємодії з педагогічними працівниками, батьками та іншими фахівцями, а також для здійснення власного професійного розвитку і самоосвіти відповідно до сучасних вимог, державної політики у сфері освіти та актуальних потреб психологічної служби.

Завдання підвищення кваліфікації:

удосконалити професійні компетентності практичних психологів щодо психологічного забезпечення освітнього процесу та створення психологічно безпечного, підтримувального й інклюзивного освітнього середовища;

поглибити знання та вдосконалити практичні вміння з психологічної профілактики, просвіти, діагностики, консультування та психологічного супроводу учасників освітнього процесу;

сформувати здатності застосовувати сучасні методи, методики, технології та інструменти психологічної допомоги відповідно до актуальних потреб і запитів здобувачів освіти, педагогічних працівників та батьків;

удосконалити професійну компетентність щодо психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу в умовах стресу, кризових ситуацій, травматичного досвіду та інших сучасних викликів;

розвинути здатності здійснювати психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами та забезпечувати ефективну взаємодію з батьками й фахівцями команди супроводу;

сформувати вміння виявляти ризики для психологічної безпеки освітнього середовища, планування та реалізації профілактичних заходів;

розвинути навички професійної взаємодії, міжвідомчої співпраці та командної роботи з учасниками освітнього процесу;

сформувати здатності здійснювати професійну рефлексію, самооцінювання результативності діяльності, планувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та самоосвіти;

сприяти збереженню психічного здоров'я та професійного благополуччя практичних психологів, профілактиці професійного й емоційного вигорання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.11.2020 № 6/1427-20: етична (ЗК.09), здійснення психологічної профілактики (А), психологічної просвіти щодо психологічного благополуччя та психічного здоров'я (Б), надання психологічної допомоги за запитом та/або відповідно до виявленої потреби в такій допомозі (Г), здійснення власного професійного розвитку та самоосвіти (Г), співпраця із педагогічними працівниками щодо організації ефективної освітньої діяльності та співучасть у створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища в закладі освіти (Д2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

сучасних нормативно-правових актів та пріоритетних напрямів розвитку психологічної служби в умовах реформ освіти та воєнного стану;

функцій та алгоритму взаємодії фахівців у команді психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти;

теоретичних основ кризової психологічної допомоги, етапів розвитку навичок психологічного відновлення та видів арттехнологій;

психологічних особливостей підліткової кризи, чинників виникнення саморуйнівної поведінки та булінгу;

оцінювання стану психологічної безпеки освітнього середовища, виявлення наявних ризиків та розроблення профілактичних заходів;

розроблення плану індивідуального психологічного супроводу дітей з ООП та щодо конструктивної участі у складанні ІПР;

надання першої психологічної допомоги дітям і дорослим у стані гострого стресу та тривожності;

застосування доказових технік програми НПВ та арттерапевтичних методів відновлення після психотравмуючої події;

проведення просвітницької роботи з батьками з питань вікових криз, профілактики інтернет-залежності та підтримки ментального здоров'я дітей;

застосування технік саморегуляції, управління стресом та збереження особистісного ресурсу, планування власної траєкторії безперервного професійного розвитку.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в заняттях.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення дидактичних матеріалів та/або освітніх продуктів із застосуванням сучасних педагогічних технологій.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями:

виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань;

рівень самостійності, творчого підходу та педагогічної рефлексії у процесі виконання завдань;

готовність до впровадження отриманих знань і навичок у власну професійну діяльність.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість програми узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми передбачає оптимальне поєднання теоретичної підготовки у формі лекційних занять, інтерактивної практичної та цілеспрямованої самостійної роботи з використанням кейс-методу й рефлексивних технологій.

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять, спрямованих на засвоєння та осмислення сучасних підходів до соціально-педагогічної діяльності.

Особливістю практичних занять є їх орієнтація на практичне застосування професійних знань і формування навичок соціально-педагогічної діяльності, відпрацювання алгоритмів дій у складних і кризових ситуаціях, аналіз практичних кейсів, моделювання професійних ситуацій, добір ефективних інструментів підтримки здобувачів освіти та їх родин, а також розвиток навичок партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів і виконання завдань для самоконтролю, спрямованих на закріплення та поглиблення отриманих знань і практичних навичок.

Підсумкові заходи передбачають виконання підсумкового тестування (20 запитань) із метою перевірки рівня засвоєння теоретичного змісту програми, а також виконання практичного завдання, що спрямоване на застосування здобутих умінь у змодельованих або реальних педагогічних ситуаціях.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, представили досвід роботи на конференції з обміну досвідом та пройшли підсумкове тестування, отримують документ про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається з 2-х модулів та 13-ти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 30 год, з них: 6 год – лекційні заняття, 18 год – практична робота, 2 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Психологічна безпека, психотравма та психосоціальне відновлення здобувачів освіти					

Тема 1.1. Забезпечення безпеки дітей в закладі освіти: психолого-педагогічний аспект		2			2
Тема 1.2. Психологія підлітка	2				2
Тема 1.3. Організація просвітницької роботи в закладі освіти щодо запобігання та протидії торгівлі людьми	2				2
Тема 1.4. Навички психологічного відновлення (НПВ) як інструмент підвищення самоефективності після травматичної події		2			2
Тема 1.5. Арттехнології у психологічному супроводі відновлення після психотравмуючої події		2			2
Тема 1.6. Психологічна допомога при проявах тривожності, складних емоційних станах		2			2
Тема 1.7. Арттерапевтичний супровід клієнта з психосоматичними проявами		2			2
Тема 1.8. Управління стресом та складними ситуаціями		2			2
Разом за модулем	4	12			16
МОДУЛЬ 2. Професійна компетентність та психологічна стійкість практичного психолога в умовах освітніх змін					
Тема 2.1. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи		2			2
Тема 2.2. Основні орієнтири та нормативно-правові засади діяльності практичного психолога в умовах освітніх змін			2		2
Тема 2.3. Психолого-педагогічний супровід та співпраця з батьками осіб із особливими освітніми потребами		2			2
Тема 2.4. Соціально-психологічна підтримка членів сімей військовослужбовців	2				2

Тема 2.5. Синдром професійного вигорання та його профілактика		2			2
Разом за модулем	2	6	2		10
Підсумкові заходи				4	4
Усього	6	18	2	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Психологічна безпека, психотравма та психосоціальне відновлення здобувачів освіти

Тема 1.1. Забезпечення безпеки дітей в закладі освіти: психолого-педагогічний аспект

Комплексний розгляд безпеки дітей в умовах закладу освіти: фізична, емоційна, соціальна та інформаційна складові. Безпечне освітнє середовище як підтримуючий простір, що сприяє розвитку психічної стійкості, саморегуляції, умінню долати складні ситуації. Важливість формування культури довіри, взаємоповаги, партнерських стосунків між педагогами, батьками та здобувачами освіти.

Профілактика конфліктів, методи створення позитивного клімату в класі, алгоритми реагування на кризові стани дітей та способи підтримки здобувачів освіти з різними освітніми потребами.

Тема 1.2. Психологія підлітка

Пубертатний період та його значення на шкалі розвитку людини. Підліткова криза, особливості прояву. Нейробіологія мозку підлітка. Особливості підліткового віку: фізіологічні зміни в організмі, статеве дозрівання, емоційна регуляція, зміна соціальності ситуації розвитку, сепарація та пошук ідентичності. Особливості вибудовування взаємин із підлітками. Практикум.

Тема 1.3. Організація просвітницької роботи в закладі освіти щодо запобігання та протидії торгівлі людьми

Торгівля людьми: визначення, ситуація на міжнародному та національному рівнях. Нормативно-правові документи щодо захисту прав людини та протидії торгівлі людьми. Політика іноземних держав щодо міграції і торгівлі людьми. Діяльність української держави щодо протидії торгівлі людьми. Працевлаштування в Україні: шляхи пошуку роботи, порядок працевлаштування та особливості праці неповнолітніх. Зміст, форми та методи просвітницької роботи в закладі освіти щодо попередження торгівлі людьми.

Тема 1.4. Навички психологічного відновлення (НПВ) як інструмент підвищення самоефективності після травматичної події

Стандарти НПВ та узгодженість з доказовою базою. Цілі та завдання НПВ. Структура надання НПВ. Етапи програми: формування навички вирішення проблеми; заохочення позитивної діяльності; управління реакціями; розвиток конструктивного мислення; відновлення здорових соціальних зв'язків. Характеристик та опрацювання технік програми.

Тема 1.5. Арттехнології у психологічному супроводі відновлення після психотравмуючої події

Сутність та симптоматика психотравми. Наслідки переживання психотравмуючих подій. Особливості психологічного супроводу на етапі відновлення після переживання психотравмуючих подій. Функціональна характеристика основних напрямів арттерапії. Арттерапевтичні техніки: «Моя опора», «Світ моєї душі», «Витинанка трансформації».

Тема 1.6. Психологічна допомога при проявах тривожності, складних емоційних станах

Особливості переживання стресу у дітей. Вікові особливості проживання дітьми стресових та травматичних подій. Індикатори і прояви травматизації.

Перша психологічна допомога при гострих стресових розладах. Показники необхідності отримання дитиною фахової психологічної допомоги. Ефективні методи психологічної допомоги дітям у стресових станах.

Складні емоції та почуття під час війни. Робота з почуттями. Особливості роботи зі здобувачами освіти та дорослими. Як допомогти переживати тривожність та невизначеність. Робота з батьками як основними підтримуючими дорослими для дитини.

Тема 1.7. Арттерапевтичний супровід клієнта з психосоматичними проявами

Поняття психосоматики. Основні механізми виникнення психосоматичних симптомів та проявів. Маркери психосоматичних захворювань. Тіло як шлях до розуміння себе. Пам'ять тіла. Психологічний супровід та принципи побудови арттерапевтичного процесу при психосоматичних проявах у клієнта.

Арттерапевтичний практикум.

Тема 1.8. Управління стресом та складними ситуаціями

Стрес в роботі педагогічного працівника. Розуміння дитячого стресу. Інструменти комунікації педагогічних працівників і дітей у стресових ситуаціях. Безпечні та відновлюючі форми роботи з дітьми. Менеджмент складних ситуацій (булінг, суїцидальна поведінка, сексуальне насильство). Вправи для саморегуляції та заземлення. Вправи для пошуку ресурсу.

МОДУЛЬ 2. Професійна компетентність та психологічна стійкість практичного психолога в умовах освітніх змін

Тема 2.1. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи

Сутнісна характеристика компетентнісного підходу в контексті концепції освіти впродовж життя. Нормативно-правове підґрунтя та вимоги Професійних стандартів педагогічних працівників: структура та зміст фахових компетентностей. Трансформація системи підвищення кваліфікації: перехід від академічного накопичення знань до формування практичних навичок, здатності діяти в нестандартних освітніх ситуаціях і відповідати на сучасні виклики. Варіативні шляхи та новітні формати професійного зростання: академічна свобода педагога у виборі суб'єктів надання освітніх послуг, побудова індивідуальної освітньої траєкторії, взаємовизнання результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Діджиталізація та нові інструменти професійного розвитку: сертифікація, супервізія, менторство (наставництво) та мережева взаємодія педагогічних спільнот. Рефлексивна культура та самооцінювання як чинники постійного саморозвитку й забезпечення високої якості освітньої діяльності.

Тема 2.2. Основні орієнтири та нормативно-правові засади діяльності практичного психолога в умовах освітніх змін

Нормативна база функціонування психологічної служби закладу освіти. Планування роботи та характеристика основних напрямів діяльності практичного психолога, їх змістове наповнення. Профорієнтація. Реалізація просвітницько-профілактичного напрямку діяльності. Вимоги до ведення обов'язкової документації. Діяльність в умовах дистанційного навчання. Критерії самооцінювання результативності роботи. Рефлексія професійної активності.

Тема 2.3. Психолого-педагогічний супровід та співпраця з батьками осіб із особливими освітніми потребами

Роль практичного психолога у реалізації партнерської взаємодії з батьками осіб з особливими освітніми потребами. Принципи та можливості педагогіки партнерства як системи ефективної взаємодії педагогів і батьків, громадсько-соціальних інституцій, закладів освіти.

Важливість індивідуального консультування, психологічної просвіти, інтерактивних форм взаємодії (дискусії, ділові ігри, конференції, круглі столи, тренінгові заняття) практичного психолога з батьками. Особливості співпраці з батьками осіб з ООП як рівноправними членами команди супроводу.

Шляхи і форми співпраці з сім'єю у процесі інтегрування дитини з порушенням психофізичного розвитку в соціокультурне середовище. Залучення батьків до освітнього процесу. Технології психологічної підтримки батьків. Пошук внутрішніх ресурсів для відновлення батьківської рівноваги.

Тема 2.4. Соціально-психологічна підтримка членів сімей військовослужбовців

Травма та її наслідки для психічного здоров'я військовослужбовців. Зміст соціально-педагогічної роботи з родинами військовослужбовців у закладі освіти. Алгоритм дій для забезпечення комфортної психологічної атмосфери в роботі з сім'єю військового. Фази періоду повернення військовослужбовців до цивільного життя. Специфіка надання соціально-психологічної підтримки військовим та ветеранам ресурсами закладу освіти.

Тема 2.5. Синдром професійного вигорання та його профілактика

Синдром професійного вигорання: специфіка поняття, особливості прояву (психофізичні, соціально-психологічні, поведінкові). Зовнішні причини вигорання. Типажі людей з синдромом вигорання. Патогенні способи компенсації. Стадії синдрому вигорання. Експрес-діагностика професійного вигорання. Подолання та профілактика професійного вигорання. Прийоми корекції синдрому професійного вигорання. Практична робота з техніками.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Варіант 1.

Тема. Проектування індивідуального психологічного супроводу та участь у розробленні індивідуальної програми розвитку (ІПР) здобувача освіти з ООП в системі базової середньої освіти.

Мета: сформувати професійну здатність практичного психолога до аналізу індивідуальних психологічних особливостей та освітніх труднощів дитини з ООП, планування корекційно-розвиткової роботи, взаємодії в команді супроводу та участь у створенні індивідуальної програми розвитку з урахуванням ДСБСО та засад НУШ.

Кейс-ситуація для аналізу. У 7 класі закладу освіти навчається дитина з особливими освітніми потребами. Категорія освітніх труднощів: навчальні та соціоадаптаційні, пов'язані з розладами спектра аутизму. Рівень підтримки: третій. Наявний актуальний висновок інклюзивно-ресурсного центру із рекомендаціями щодо організації інклюзивного навчання, надання корекційно-розвиткових послуг практичного психолога, адаптації освітнього процесу та створення ІПР.

Особливості навчальної діяльності: достатній рівень засвоєння матеріалу за умови чіткої структуризації завдань; труднощі з розумінням абстрактних понять та інструкцій без візуальної підтримки; уповільнений темп виконання письмових робіт; потреба в поетапному поясненні та додатковому часі; краще сприймає інформацію через схеми, таблиці, алгоритми.

Особливості соціалізації та поведінки: труднощі у встановленні та підтриманні комунікації з однолітками; підвищена чутливість до шуму; потреба у чітких правилах і передбачуваності середовища; прояви тривожності в ситуаціях змін або під час групових форм роботи; позитивно реагує на індивідуальну підтримку.

Завдання для виконання:

1. Визначити роль та конкретні завдання практичного психолога в команді супроводу для реалізації цього кейсу. Обґрунтувати схему взаємодії з батьками та асистентом вчителя в процесі моніторингу розвитку дитини.

2. Скласти фрагмент ІПР (Розділ «Корекційно-розвиткова робота» або «Психолого-педагогічний супровід»), сформулювавши 2 цілі психокорекційної роботи за SMART-критеріями та підібравши конкретні методи підтримки комунікації, подолання тривожності, зниження сенсорного навантаження.

3. Розробити алгоритм психологічної допомоги та деескалації у випадку виникнення в дитини тривожного стану чи сенсорного перевантаження під час уроку.

Варіант 2.

Тема. Проектування програми психологічної профілактики та підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

Мета: сформувати здатність до планування превентивної роботи щодо актуальних соціально-психологічних ризиків та відновлення психоемоційного ресурсу здобувачів освіти чи педагогів.

Завдання для виконання:

1. Розробити план-конспект превентивного групового заняття / тренінгу для підлітків, спрямованого на формування навичок безпечної поведінки в мережі Інтернет та розвиток критичного мислення/

2. Описати покроковий алгоритм дій практичного психолога закладу освіти при виявленні дитини з ознаками гострої психічної травми або ризиком саморуйнівної поведінки.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які психологічні чинники впливають на формування відчуття безпеки здобувача освіти в закладі освіти?

2. Які вікові та психологічні особливості підліткового віку необхідно враховувати під час психологічного супроводу?

3. Які ознаки можуть свідчити про ризик формування саморуйнівної поведінки у здобувачів освіти?

4. Як інтернет-контент, соціальні мережі, онлайн-челенджі та небезпечні ігри можуть впливати на психологічний стан і поведінку підлітків?

5. Які алгоритми профілактики та раннього виявлення саморуйнівної поведінки доцільно застосовувати в закладі освіти?
6. Які принципи надання першої психологічної підтримки після травматичної події?
7. Які навички для психологічного відновлення сприяють підвищенню самоефективності та відновленню внутрішніх ресурсів особистості?
8. Як визначити межі компетентності практичного психолога під час роботи з тривожними та складними емоційними станами?
9. Які психологічні чинники можуть сприяти виникненню психосоматичних проявів?
10. Як освітні зміни впливають на професійні функції та компетентності практичного психолога?
11. Які принципи ефективної взаємодії практичного психолога з батьками осіб з особливими освітніми потребами?
12. Які форми та методи соціально-психологічної підтримки можуть бути використані у роботі з членами сімей військовослужбовців?
13. Як забезпечити професійні межі та конфіденційність у діяльності практичного психолога?
14. Які чинники спричиняють професійне вигорання практичних психологів?
15. Які індивідуальні та організаційні стратегії можуть бути використані для профілактики професійного вигорання?
16. Як практичному психологу підтримувати власну професійну стійкість та ресурсність у складних соціально-психологічних умовах?
17. Які напрями професійного саморозвитку є пріоритетними для практичного психолога сучасного закладу освіти?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
1. Концепція розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.07.2026 № 705-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/705-2026-%D1%80#n8>
2. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки, розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#n202>
3. Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій», лист Міністерства освіти і науки України від 04.04.2022 № 1/3872-22. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij>
4. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 № 129 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>
5. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування), в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 18.06.2026 № 961 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#n16>
6. Проект змін до Професійного стандарту «Практичний психолог» Міністерства освіти і науки України, 2026 р.
7. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>
8. Методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації», лист Міністерства освіти і науки України від 03.08.2023 № 1/11479-23. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf>
9. Лист Міністерства освіти і науки України «Про організацію діяльності психологічної служби у системі освіти у 2026-2027 навчальному році» від 17.08.2026 № 1/17702-26. URL: https://znayshov.com/FR/58109/List_17702.pdf

Основна література:

1. Бардин Н. М., Жидецький Ю. Ц., Кіржецький Ю. І. та ін. Стресостійкість: навчальний посібник / за ред. Я. М. Когути. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.
2. Верена Каст Горювання. Фази і можливості психологічного процесу. Київ, 2020. 148 с.
3. Гершанов О. Основи роботи з травмою. URL: <https://rm.coe.int/ptsd-%20ukr/1680a0a10b>.
4. Косминські Ф. Терапія горя, що ґрунтується на прихильності : посібник для практикуючих фахівців. Київ, 2022. 336 с.
5. Макієнко Н., Гершанов О. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій / Н. Макієнко, О. Гершанов. Київ : 7 БЦ, 2023. 120 с.
6. Максименко Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ : ТОВ «Центр навчальної літератури», 2020. 200 с.
7. Методичні рекомендації з психосоціальної підтримки та супроводу у громадах. Особливості надання психосоціальних послуг під час війни. Карітас України, 2023. 98 с. URL: <https://caritas.ua/wp-content/uploads/posib.pdf>
8. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців. Київ, 2020. 192 с.
9. Психологія стресу та стресових розладів: навч. посіб. / уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ : Університет «Україна», 2023. 266 с.

Додаткова література

1. Втома від співчуття. URL: <https://ingeniusua.org/articles/vtoma-vid-spivchuttya>.
2. Вторинна травматизація: її прояв та типи. URL: https://znayshov.com/News/Details/vtorynna_travmatyzatsiia_Yii_proiav_ta_typu.
3. Гатт Рейчел Когнітивно-поведінкова терапія для підлітків. Робочий зошит. Навички та вправи для управління настроєм, підвищення самооцінки та подолання тривоги / Рейчел Гатт. Київ : Вид-во «Науковий світ», 2023. 174 с.
4. Кері Таніт Про що думає підліток? Практична дитяча психологія для сучасних батьків. Виживання від 13 до 18. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 234 с.
5. Кравчено Т. Довідник «Сповідь тіла». Психосоматика органів та частин вашого тіла. Київ: Вид-во Psychobook, 2023. 143 с.
6. Левін П., Фредерік Е. Пробудження тигра. Зцілення травми. Київ : Вид-во Ростислава Бурлаки, 2024. 360 с.
7. Леухіна А. Книга. Зовсім не страшна книга. Про життя, смерть і все, що поміж ними. Київ, Дух і літера, 2020. 368 с.
8. Нечай М. Що таке смерть? Нестрашна книжка. Київ, 2021. 30 с.
9. Панічна атака: що це таке та чому виникає? URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2019/11/22/239001/>

10. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник. Київ: Агентство «Україна», 2015. 176 с.